سیاست

بیانیه مشترک رهبران بریکس

مخالفت با تحریم‌های یک‌جانبه، رعایت پادمان‌ها و امنیت هسته‌ای

رهبران گروه بریکس در بیانیه‌ای مشـــترک که پس از نشست در دهلی نو منتشر شده اســـت، با ابراز نگرانی از درگیری‌های ادامه‌دار در جهـــان و افزایش خطرات تهدیدها و جنگ‌های هسته‌ای خواستار پاسخ به آنها با روش دیپلماتیک شده و مخالفت خود را با تحریم‌های یک‌جانبه و تبعیض‌آمیز اعلام کردند. سران کشورهای بریکس پس از نشســـت در دهلی‌نو در بیانیه‌ای درباره درگیری‌های ادامه‌دار در سراسر جهان، قطبی‌سازی و چندپارگی در نظم جهانی ابراز نگرانی کردند. رهبران این کشورها از جامعه بین‌المللی خواستند به چالش‌ها با ابزارهای دیپلماتیک پاسخ دهند. با توجه به تهدیدهای رییس جمهور امریکا به تکرار تجاوزگری علیه تاسیسات اتمی ایران، در ایـــن بیانیه دربـــاره افزایش مخاطرات تهدیدها و جنگ‌های هسته‌ای ابراز نگرانی شده است. رهبران بریکس درباره حملات عمدی به تاسیسات اتمی تحت پادمان آژانس بین‌المللی انرژی اتمی ابراز نگرانی کرده و گفتند: «ما به‌طور جدی نگران حملات عمدی به تاسیسات غیرنظامی و تاسیسات صلح‌آمیز هسته‌ای تحت پادمـــان آژانس بین‌المللی انـــرژی اتمی با نقض قطعنامه‌های بین‌المللی و قطعنامه‌های مرتبط با آژانس هستیم.» در ادامه این بیانیه تاکید شده است: «پادمان‌ها، ایمنی و امنیت هسته‌ای همواره باید به منظور حفاظت از افراد و محیط زیست از آسیب‌ها و خطرات رعایت شود.» امریکا و رژیم صهیونیستی در جنگ‌های تحمیلی دوم و سوم بارها تاسیسات اتمی فعال و تحت پادمان ایران را هدف قرار دادند. محوطه نیروگاه اتمی بوشهر که دارای نیروگاه فعال اســـت بارها هدف پرتابه‌های دشمن قرار گرفت. تاسیسات غنی‌سازی ایران در اصفهان، فردو و نطنز نیز از سوی امریکا با بمب‌های سنگرشکن مورد حمله قرار گرفتند. دونالد ترامپ، رییس جمهور امریکا اخیراً نیز تهدید به هدف قرار دادن تاسیسات اتمی ایران در کوه کلنگ کرده است که با هشدار مقامات ایرانی مبنی بر پاسخ قاطعانه به هر گونه تجاوزگری مواجه شد.

■ **تحریم‌ها**

در این بیانیه همچنین با تحریم‌های یکجانبه و ناقض قوانین بین‌المللی که نمونه آن تحریم‌های یکجانبه و غیرقانونی امریکا علیه ایران است، مخالفت شده و آمده است: ما با تمامی تدابیر یک‌جانبه، تنبیهی و تبعیض‌آمیز که مطابق قوانین بین‌المللی نیستند، مخالفیم.

■ **غزه:** رهبـــران بریکس در بیانیه مشـــترک، رژیم صهیونیستی را به دلیل اقداماتش در غزه و لبنان به‌شدت محکوم کردند. آنها بر مخالفـــت قاطع با کوچ اجباری فلسطینیان تحت هر بهانه‌ای و هر گونه تغییر جمعیتی یا جغرافیایی در غزه تاکید کرده و استفاده از گرسنگی دادن به عنـــوان ابزار جنگی، حملات به غیرنظامیان و زیرساخت‌های غیرنظامی -از جمله مراکز درمانی- و ممانعت از دسترســـی به کمک‌های بشردوســـتانه را محکوم کردند. در این بیانیه با اشـــاره به تدابیر موقت دیوان بین‌المللی دادگستری که بر تعهد قانونی اسراییل برای تضمین ارســـال کمک‌های بشردوستانه به غزه تأکید دارد، از عضویت کامل فلسطین در سازمان ملل متحد و برخورداری از نمایندگی مناسب در سازمان‌های بین‌المللی حمایت شده است.

■ **لبنـــان:** رهبـــران بریکس نقض مـــداوم آتش‌بس و همچنین نقض حاکمیت و تمامیـــت ارضی لبنان را محکوم کرده و خواســـتار پایبندی تل‌آویو به مفاد توافق‌شـــده با دولت لبنان و خروج نیروهای اشغالگر از تمامـــی اراضی لبنان شـــده و تمامی حملات علیه تأسیسات و پرسنل نیروهای حافظ صلح سازمان ملل در لبنان (یونیفیل) را محکوم کردند. رهبران همچنین به خاطر جان باختن چهار نیروی حافظ صلح اندونزیایی و ســـایر نیروهای حافظ صلح ابراز همـــدردی کرده و خواستار پاســـخگو کردن عاملان این حملات شدند. رهبران بریکس در میانه درگیری‌ها در جهان، از جنگ اوکراین و روسیه تا غرب آسیا که تولید و صادرات انرژی را تحت تاثیر قرار داده است، بر تقویت امنیت انرژی و تضمین تامین بی‌وقفه آن تاکید کردند. بریکس یک اتحادیه بین‌دولتی است که در سال ۲۰۰۶ توسط برزیل، روسیه، هند و چین تأسیس شد و آفریقای جنوبی در سال ۲۰۱۱ به آن پیوست. چندین کشور دیگر نیز از سال ۲۰۲۴ به بریکس پیوسته‌اند. هند ریاست دوره‌ای ســـال ۲۰۲۶ بریکـــس را بر عهـــده دارد. هجدهمین نشست بریکس در روزهای ۱۲ و ۱۳ سپتامبر (۲۱ و ۲۲ شهریور) در دهلی‌نو در حال برگزاری است.

تسلط انصارالله بر باب‌المندب معادلات کشتیرانی را تغییر می‌دهد

انصارالله یمن با تصرف دو جزیـــره باقی‌مانده در تنگه باب‌المندب و گسترش کنترل خود در امتداد ساحل دریای ســـرخ، به آستانه تســـلط بر یکی از مهم‌ترین مسیرهای کشتیرانی جهان رسیده است؛ تحولی که می‌تواند همزمان با کنترل ایران بر تنگه هرمز، فشـــار مضاعفی بر جریان انرژی و تجـــارت جهانی وارد کند. انصارالله یمن کنترل سراسر ساحل دریای سرخ یمن را به دست آورده‌اند و با به دست آوردن کنترل دو جزیره باقی‌مانده در تنگه باب‌المندب، عملاً به کنترل یکی از مهم‌ترین کریدورهای کشتیرانی جهان نزدیک شده‌اند. یک مقام یمنی در دولت وابســـته به عربســـتان گفت نیروهای انصارالله روز جمعه دو جزیره «حنیش بزرگ» و «حنیش کوچک» را که آخرین جزایر خارج از کنترل آنها در این تنگه بودند، تصرف کردند. این پیشروی پس از آن صورت گرفت که انصارالله در چارچوب حمله‌ای جدید، شـــهر راهبردی «مُخا» را از نیروهای دولت یمن مورد حمایت عربستان گرفت و کنترل خود در امتداد ساحل دریای سرخ را گسترش دادند. براساس این گزارش، تنها مانع مهم باقی‌مانده برای کنترل کامل تنگه، کوه «ذباب» در حدود ۱۰ کیلومتری ورودی باب‌المندب است. به گزارش تلگراف، اگر انصارالله کنترل کامل باب‌المندب را به دست آورند، این تحول می‌تواند به ایران در جنگ با امریکا یک مزیت مهم بدهد، زیرا همزمان با کنترل ایران بر تنگه هرمز، جریان عرضه از دومین مسیر عمده انتقال انرژی نیز کاهش می‌یابد و می‌تواند قیمت نفت را افزایش دهد. یک منبع یمنی در دولت وابســـته به عرستان به «تلگراف» گفت: «آنها بسیار نزدیک شده‌اند؛ تقریباً کار تمام است. پس از تصرف مخا و الخوخه، کنترل خود را در امتداد ساحل گسترش داده‌اند.» او افزود: «وقتی بیش از ۱۰۰ کیلومتر با باب‌المندب فاصله داشتند هم ترافیک دریایی را تهدید می‌کردند؛ حالا تصور کنید فقط حدود ۱۰ کیلومتر با مسیر بین‌المللی فاصله دارند. آنها تقریباً باب‌المندب را کنترل می‌کنند و اگر این اتفاق تکمیل شود، می‌توانند آن را با اطمینان ببندند.»

بریکس در مسیر توسعه؛ ایران در جمع قدرت‌های نوظهور اقتصاد جهان

جهان در مسیر دلارزدایی

گروه بریکس در حالی وارد هجدهمین نشست سران خود شده اســـت که آنچه در ابتدا تنها یک ایده اقتصادی درباره آینده چند اقتصاد نوظهور بود، اکنون به یکی از مهم‌ترین چارچوب‌های همکاری میان کشورهای خارج از اقتصادهای ســـنتی غرب تبدیل شده اســـت. بریکس در نزدیک به دو دهه گذشته از یک جمع چهار کشوری به مجموعه‌ای ۱۱ عضوی تبدیل شـــده و با حضور ایران در میان اعضای آن، دامنه جغرافیایی و اهمیت اقتصادی این گروه در خاورمیانه نیز گسترش یافته است. نشست امسال بریکس در دهلی‌نو در شـــرایطی برگزار می‌شود که اختلاف میان اقتصادهای بزرگ جهان بر ســـر آینده تجارت بین‌المللی، نقش دلار و ساختار نظام مالی جهانی افزایش یافته است. همزمان، تلاش اعضای بریکس برای افزایش استفاده از ارزهای ملی، توسعه مسیرهای پرداخت فرامرزی و افزایش نقش کشورهای در حال توسعه در نهادهای مالی بین‌المللی ادامه دارد؛ روندی که البته در ســـال‌های اخیر با فشارهای سیاسی و تجاری امریکا، به‌ویژه از سوی دولت دونالد ترامپ، با موانع بیشتری روبه‌رو شده است.

ایده بریکس از کجا آمد؟

نام بریکس پیش از آنکه به یک گروه سیاســـی و اقتصادی تبدیل شـــود، در ادبیات اقتصادی شـــکل گرفت. در سال ۲۰۰۱، «جیم اونیـــل»، اقتصاددان گلدمن ســـاکس، در گزارشی از چهار اقتصاد برزیل، روسیه، هند و چین به عنوان قدرت‌های اقتصادی نوظهوری نام برد که می‌توانستند در دهه‌های بعد سهم قابل توجهی از اقتصاد جهان را در اختیار بگیرند. آن زمان هنوز صحبتی از ایجاد یک سازمان یا بلوک سیاســـی در میان نبود و BRIC صرفـــاً عنوانی برای کنار هم قرار دادن این چهار اقتصاد بود. رشـــد اقتصادی چین و هند، افزایش قیمت کالاهای پایـــه و انرژی در دهه ۲۰۰۰ و افزایش وزن اقتصادهای نوظهـــور در تجارت جهانی، به تدریج ایـــده همکاری میان این کشـــورها را جدی‌تر کرد. نخستین نشست رسمی رهبران چهار کشور در سال ۲۰۰۹ در یکاترینبورگ روسیه برگزار شد. در آن نشست، مساله اصلاح ســـاختار مالی جهان و افزایـــش نقش اقتصادهای نوظهور در تصمیم‌گیری‌های بین‌المللی از موضوعات اصلی بود. یک ســـال بعد، آفریقای جنوبی نیز به این جمع اضافه شد و از سال ۲۰۱۱، عنوان BRICS جایگزین BRIC شد. پیوستن آفریقای جنوبی از همان ابتدا نشان داد که بریکس قرار نیست صرفاً جمعی از بزرگ‌ترین اقتصادهای آسیایی و امریکای جنوبی باشد و می‌تواند به چارچوبی برای همکاری گسترده‌تر کشـــورهای جنوب جهانی تبدیل شود. دولت آفریقای جنوبی در آن زمان هدف از عضویت را تقویت روابط جنوب-جنوب و کمک به بازطراحی ســـاختار اقتصادی و مالی جهان عنوان کرده بود. با این حال، بریکس از ابتدا یک اتحاد منسجم با سیاست‌های مشترک در همه حوزه‌ها نبود. اعضا منافع متفاوتی داشتند و همچنان دارند. هند و چین در کنار همکاری اقتصادی، رقیب یکدیگر محسوب می‌شوند و برزیل و آفریقای جنوبی نیز در بسیاری از مسائل رویکرد متفاوتی نسبت به روســـیه یا چین دارند. همین تفاوت‌ها باعث شده بریکس بیشتر به عنوان یک سازوکار همکاری و هماهنگی میان اقتصادهای نوظهور شناخته شود تا یک اتحادیه سیاسی به معنای متعارف.

اصلاح نظم اقتصادی؛ محور مشترک اعضا

با وجود تفاوت میان اعضا، یک نقطه مشترک در سیاست‌های بریکس از ابتدا وجود داشته است: افزایش وزن کشورهای نوظهور در تصمیم‌گیری‌های اقتصاد جهانی. کشورهای عضو معتقدند ساختار نهادهایی مانند صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی هنوز به اندازه کافی با وزن جدید اقتصادهای در حال توسعه هماهنگ نشده است. به همین دلیل، اصلاح سهم و حق رأی کشورهای نوظهور در این نهادها، یکی از موضوعات ثابت دستور کار بریکس بوده است. در کنار این موضوع، تجارت، سرمایه‌گذاری، انرژی، فناوری، سلامت و توسعه زیرساخت نیز به مرور به حوزه‌های همکاری اعضا اضافه شد. ایجاد بانک توسعه جدید بریکس در سال ۲۰۱۵ یکی از مهم‌ترین گام‌های این گروه برای تبدیل همکاری سیاسی به یک نهاد اقتصادی بود. این بانک قرار بود بخشی از نیازهای مالی پروژه‌های زیرساختی و توسعه‌ای کشورهای عضو و سایر اقتصادهای نوظهور را تأمین کند. بحث همکاری مالی در سال‌های اخیر ابعاد تازه‌ای پیدا کرده است. استفاده بیشتر از ارزهای ملی در تجارت، ایجاد سازوکارهای پرداخت فرامرزی و کاهش هزینه و وابستگی به مسیرهای مالی سنتی از جمله موضوعاتی است که اکنون در دستور کار اعضا قرار دارد. در نشست‌های اخیر حتی پیشنهادهایی برای اتصال سامانه‌های پرداخت داخلی و استفاده از ظرفیت ارزهای دیجیتال بانک‌های مرکزی مطرح شده است. با این حال، هنوز فاصله قابل توجهی میان این ایده‌ها و ایجاد یک نظام پرداخت مشترک و مستقل وجود دارد. این نکته از آن جهت اهمیت دارد که بریکس برخلاف تصویری که گاهی از آن ارایه می‌شود، هنوز «ارز مشـــترک» یا نظام مالی واحدی ایجاد نکرده است. مسیر فعلی بیشتر بر این متمرکز است که کشورهای عضو بتوانند بخشی از تجارت خود را با ارزهای ملی انجام دهند و زیرســـاخت‌های پرداختی ایجاد کنند که در برابر اختلال یا محدودیت در شبکه‌های مالی غربی آسیب‌پذیری کمتری داشته باشد.

بریکس بزرگ‌تر شد

مرحله جدید حیات بریکس با تصمیم اعضای قدیمی برای گســـترش این گروه آغاز شد. در اجلاس ژوهانسبورگ در سال ۲۰۲۳، شش کشور ایران، عربستان سعودی، امارات متحده عربی، مصر، اتیوپی و آرژانتین برای عضویت دعوت شدند. از میان این کشورها، ایران، عربستان، امارات، مصر و اتیوپی از ابتدای سال ۲۰۲۴ به عضویت درآمدند و اندونزی نیز در ســـال ۲۰۲۵ به جمع اعضا اضافه شد. آرژانتین نیز در نهایت مسیر عضویت را دنبال نکرد. با این توسعه، بریکس دیگر محدود به پنج عضو اولیه نبود. ترکیب جدید گروه، از امریکای جنوبی تا آسیا و خاورمیانه و آفریقا امتداد پیدا کرد و کشورهای مهم تولیدکننده انرژی نیز در کنار اقتصادهای بزرگ صنعتی و جمعیتی قرار گرفتند. اکنون ۱۱ کشور عضو بریکس نزدیک به نیمی از جمعیت جهان و حدود ۳۹ درصد اقتصاد جهان بر مبنای برابری قدرت خرید را در اختیار دارند. این اعداد به‌خوبی نشان می‌دهد که چرا بریکس برای اقتصاد جهانی دیگر یک گروه حاشیه‌ای محسوب نمی‌شود. البته بزرگ‌تر شدن گروه همزمان مساله دیگری را نیز ایجاد کرده است: هماهنگ کردن منافع کشورهایی که بعضاً اهداف متفاوتی دارند. همین تفاوت‌ها باعث شده بریکس نتواند در همه موضوعات به موضع واحد برســـد و سرعت برخی پروژه‌های آن نیز کمتر از انتظارات اولیه باشد.

ایران و فرصتی که بریکس ایجاد کرده است

عضویت ایران از ابتدای سال ۲۰۲۴، یکی از مهم‌ترین تحولات سیاست خارجی اقتصادی کشور در سال‌های اخیر محسوب می‌شود. تهران در شرایطی وارد بریکس شد که تحریم‌های مالی و بانکی امریکا، دسترسی ایران به بخش قابل توجهی از نظام مالی بین‌المللی را محدود کرده است. بنابراین برای ایران، اهمیت بریکس تنها به افزایش حضور در یک مجمع بین‌المللی محدود نمی‌شود و ظرفیت‌های اقتصادی و مالی آن اهمیت ویـــژه‌ای دارد. یکی از اولویت‌های ایران، افزایش استفاده از ارزهای ملی در تجارت با کشورهای عضو است. این موضوع به‌ویژه در روابط تجاری ایران با چین و روســـیه می‌تواند اهمیت داشته باشـــد. تهران همچنین بر توسعه همکاری‌های بانکی و پولی، افزایش تجارت، سرمایه‌گذاری مشترک، همکاری انرژی و استفاده از ظرفیت‌های ترانزیتی اعضای بریکس تأکید کرده است. اقدام مهم‌تر ایران در این مسیر می‌تواند پیوستن به بانک توسعه جدید بریکس باشد. عبدالناصر همتی، رییس کل بانک مرکزی، در مرداد ماه اعلام کرد ایران در حال آماده شدن برای عضویت در این بانک است؛ نهادی که می‌تواند برای تأمین مالی پروژه‌های زیرساختی و توسعه‌ای اهمیت داشـــته باشد. عضویت در این بانک برای ایران، در صورت نهایی شـــدن، می‌تواند یکی از نخســـتین نمونه‌های تبدیل عضویت سیاسی در بریکس به یک ابزار اقتصادی ملموس باشد. برای ایران، اهمیت بریکس همچنین در موقعیت جغرافیایی اعضای آن نهفته است. حضور چین، هند، روسیه و اقتصادهای مهم خاورمیانه در یک چارچوب همکاری، امکان تعریف مسیرهای جدید تجاری و ترانزیتی را فراهم می‌کند. ایران می‌تواند در این میان نه فقط به عنوان یک عضو سیاسی، بلکه به عنوان حلقه اتصال بخشی از بازارهای آسیایی، خلیج‌فارس و مسیرهای شمال-جنوب ایفای نقش کند. البته عضویت در بریکس به‌خودی خود به معنای ورود سرمایه یا افزایش تجارت نیست. تبدیل این ظرفیت به نتیجه اقتصادی نیازمند آن است که روابط سیاسی میان اعضا به قراردادهای تجاری، توافق‌های بانکی، پروژه‌های زیرساختی و مسیرهای عملی انتقال کالا و پول تبدیل شود. برای ایران، بنابراین، مرحله مهم‌تر از عضویت آغاز شده است: استفاده اقتصادی از این عضویت.

ترامپ در برابر بریکس

در طرف دیگر، دولت امریکا نیز اهمیت روزافزون این روند را نادیده نگرفته است. دونالد ترامپ از زمان بازگشت به کاخ سفید، بارها نســـبت به تلاش بریکس برای کاهش نقش دلار هشدار داده اســـت. او در ژانویه و فوریه ۲۰۲۵ اعلام کرد کشـــورهایی که برای جایگزین کردن دلار با ارز دیگری یا ایجاد ارز بریکس تلاش کنند، ممکن است با تعرفه‌های سنگین امریکا مواجه شوند و حتی تهدید تعرفه‌ای صددرصدی را مطرح کرد. این موضع در عمل هزینه حرکت به سمت سازوکارهای مالی جدید را برای اعضای بریکس افزایش داده است. بسیاری از کشورهای عضو، همزمان روابط تجاری گسترده‌ای با امریکا دارند و طبیعی است که در طراحی سازوکارهای جدید مالی، هزینه احتمالی واکنش واشنگتن را نیز در نظر بگیرند. به همین دلیل، بریکس در ســـال‌های اخیر با ســـرعتی محتاطانه‌تر به سمت ایجاد زیرساخت‌های مالی جدید حرکت کرده است. اما این احتیاط به معنای توقف روند نیست. در نشســـت کنونی دهلی‌نو نیز بحث استفاده از ارزهای ملی و توسعه پرداخت‌های فرامرزی همچنان در دســـتور کار قرار دارد و اعضا در تلاشند مسیرهایی برای تســـهیل مبادلات میان خود پیدا کنند. در واقع، فشار امریکا یکی از عواملی است که بریکس را با یک آزمون مهم روبه‌رو کرده اســـت: آیا اعضای این گروه می‌توانند بدون ایجاد یک ارز مشترک و بدون تبدیل شدن به یک بلوک ضدامریکایی، زیرساخت‌هایی مستقل‌تر برای تجارت و پرداخت ایجاد کنند؟ پاسخ به این پرسش احتمالاً یکی از مهم‌ترین محورهای سال‌های آینده بریکس خواهد بود.

چین در سال آینده سکان بریکس را در دست می‌گیرد

در همین شرایط، چین قرار اســـت در سال ۲۰۲۷ ریاست دوره‌ای بریکس را بر عهده بگیرد و میزبان نوزدهمین اجلاس سران این گروه باشد. شی جین‌پینگ، رییس جمهور چین، در اجلاس هجدهم بریکـــس در دهلی‌نو بر ادامه همکاری میان اعضا تأکید کرد و چین را متعهد به همکاری با سایر اعضا برای تقویت نقش بریکس در مسائل جهانی دانست. ریاست چین می‌تواند برای آینده اقتصادی بریکس اهمیت ویژه‌ای داشته باشد. چین بزرگ‌ترین اقتصاد این گروه است و بخش قابل توجهی از تجارت میان اعضای بریکس نیز به این کشور مربوط می‌شود. پکن در سال‌های گذشته سرمایه‌گذاری قابل توجهی در توسعه زیرساخت‌های مالی و تجاری خارج از مدار سنتی غرب انجام داده و طبیعی است که دوره ریاست آن بتواند به تقویت برخی از این مســـیرها کمک کند. برای ایران نیز سال ۲۰۲۷ می‌تواند مقطع مهمی باشد. تهران تا آن زمان سه سال از عضویت رسمی خود در بریکس را پشت‌سر گذاشته است و در صورتی که روند عضویت در بانک توسعه جدید نهایی شود، امکان آن را خواهد داشت که از یک جایگاه صرفاً سیاسی فاصله گرفته و در پروژه‌های اقتصادی و مالی این مجموعه نقش فعال‌تری ایفا کند. بریکس هنوز فاصله زیادی با تبدیل شدن به یک بلوک اقتصادی یکپارچه دارد. اختلاف منافع اعضا، رقابت هند و چین، روابط متفاوت اعضا با امریکا و دشواری ایجاد سازوکارهای مالی مشترک، موانعی جدی در برابر این مسیر است. اما اهمیت بریکس را نیز نمی‌توان صرفاً با میزان موفقیت آن در ایجاد یک ارز یا نظام پرداخت مستقل ســـنجید. آنچه طی نزدیک به دو دهه تغییر کرده، جایگاه اقتصادهای نوظهور در اقتصاد جهانی اســـت. بریکس ابتدا تنها نامی برای اشاره به چهار اقتصاد آینده‌دار بود، اما اکنون به مجمعی تبدیل شده که کشورهای عضو آن نزدیک به نیمی از جمعیت جهان را نمایندگی می‌کنند و سهم بزرگی از تولید و تجارت جهانی در اختیار آنهاســـت. فشار امریکا می‌تواند سرعت برخی پروژه‌ها را کاهش دهد، اما تاکنون نتوانسته روند گســـترش و نهادســـازی بریکس را متوقف کند. برای ایران نیز اهمیت این روند بیش از آنکه در عنوان «عضویت در بریکس» خلاصه شود، در فرصت‌هایی است که این عضویت در اختیار اقتصاد کشور قرار می‌دهد. افزایش تجارت با ارزهای ملی، دسترســـی به منابع مالی بانک توسعه جدید، توسعه همکاری‌های انرژی و ترانزیتی و اتصال به شبکه بزرگ‌تری از اقتصادهای نوظهور، مجموعه‌ای از ظرفیت‌هاست که در صورت سیاست‌گذاری درست می‌تواند به بخشی از راهبرد اقتصادی ایران در سال‌های آینده تبدیل شود. بریکس برای ایران یک راه‌حل فوری برای مشکلات اقتصادی نیست، اما می‌تواند یکی از مسیرهایی باشد که فضای مانور اقتصاد ایران را در برابر محدودیت‌های خارجی افزایش می‌دهد؛ مسیری که با وجود فشارهای واشنگتن، همچنان در حال شکل‌گیری است. بریکس طی نزدیک به دو دهه مسیری متفاوت از یک ائتلاف اقتصادی محدود را طی کرده و به یکی از مهم‌ترین چارچوب‌های همـــکاری میان اقتصادهای نوظهور تبدیل شده است. این گروه که در ابتدا با حضور برزیل، روسیه، هند و چین شکل گرفت و سپس آفریقای جنوبی به آن پیوست، در ســـال‌های اخیر با پذیرش اعضای جدید، از جمله ایران، دامنه نفوذ و اهمیت اقتصادی خود را افزایش داده اســـت. اکنون بریکس بخش قابل توجهی از جمعیت و تولید جهانی را نمایندگی می‌کند و تلاش دارد نقش کشورهای جنوب جهانی را در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی بین‌المللی پررنگ‌تر کند. محور اصلی این همکاری، ایجاد یک ساختار اقتصادی واحد یا مقابله مستقیم با غرب نیست، بلکه افزایش همکاری تجاری و مالی، اصلاح نهادهای بین‌المللی و کاهش وابستگی اعضا به مسیرهای ســـنتی تجارت و پرداخت است. توسعه استفاده از ارزهای ملی، ایجاد سازوکارهای پرداخت جدید و فعالیت بانک توسعه جدید بریکس از مهم‌ترین ابزارهایی است که برای تحقق این هدف دنبال می‌شود. اختلاف منافع اعضا و روابط متفاوت آنها با امریکا باعث شده این روند با سرعتی تدریجی پیش برود. ایران نیز از ابتدای سال ۲۰۲۴ به عضویت رسمی بریکس درآمده و می‌تواند از این چارچوب برای توسعه تجارت، همکاری انرژی و ترانزیت، گسترش روابط بانکی و دسترسی به منابع مالی جدید استفاده کند. عضویت احتمالی ایران در بانک توسعه جدید می‌تواند این حضور را از سطح سیاسی به سطح اقتصادی نزدیک‌تر کند. در مقابل، فشارهای دولت ترامپ و تهدید به اعمال تعرفه علیه کشورهایی که برای کاهش نقش دلار تلاش کنند، ســـرعت برخی برنامه‌های بریکس را کاهش داده است، اما روند همکاری متوقف نشده است. انتقال ریاست بریکس به چین در سال آینده و تأکید شی جین‌پینگ بر ادامه مسیر نشان می‌دهد این گروه همچنان در حال نهادسازی و گسترش همکاری است؛ روندی که برای ایران نیز می‌تواند فضای اقتصادی تازه‌ای ایجاد کند.

پزشکیان: هیچ کشوری نباید از سرزمینش برای تهدید و حمله به دیگری استفاده کند

رییس جمهوری با بیـــان اینکه امنیت پایدار بـــا احترام به حاکمیت کشـــورها حاصل می‌شـــود، تصریـــح کرد: هیچ کشوری نباید از سرزمین خود برای تهدید و حمله به دیگری استفاده کند. اجلاس بریکس باید در برابر عادی‌سازی حمله به زیرســـاخت‌های غیرنظامی و حیاتی ایســـتادگی کند و تأسیسات هســـته‌ای صلح‌آمیز نیز باید از حمله و تهدید به حمله مصون باشند. مسعود پزشکیان روز ۲۱ شهریور، در جلسه غیرعلنی سران عضو بریکس که در دهلی‌نو برگزار شد با بیان اینکه اعتبار هر نظام حکمرانی به توانایی آن در حمایت از حقوق همه کشورها اعم از کوچک و بزرگ است، اظهار کرد: چنانچه منشور ملل متحد نتواند در برابر توسل غیرقانونی به زور از ملت‌ها حمایت کند و اگر قواعد بین‌المللی برای برخی الزام‌آور و برای برخی دیگر قابل تفسیر باشند، نمی‌توان از چندجانبه‌گرایی واقعی سخن گفت. متن کامل سخنرانی رییس جمهوری اسلامی ایران در این نشست به شرح زیر است:

«جناب آقای رییس؛

سران محترم دولت‌ها؛

خانم‌ها و آقایان؛

مایه خرسندی است که در هجدهمین نشست سران بریکس در دهلی‌نو در کنار شما حضور دارم. از دولت و نخست‌وزیر محترم هند برای میزبانی شایسته این نشست و تلاش‌های صورت گرفته برای تقویت همکاری‌های بریکس، صمیمانه تشکر می‌کنم. موضوع این نشست، یعنی «حکمرانی فراگیر جهانی و تقویت چندجانبه‌گرایی»، امروز اهمیت دوچندانی دارد. امروز ما با یک تناقض اساسی روبه‌رو هستیم. از یک‌سو، وابستگی متقابل کشورها در برابر بحران‌های مشترک بیش از هر زمان افزایش یافته، اما از ســـوی دیگر، همزمان شاهد بازگشت یکجانبه‌گرایی، فشار و ابزاری‌سازی نظام‌های مالی و فناوری هستیم. این روند تنها یک چالش سیاسی نیست بلکه بنیان‌های حکمرانی جهانی را تضعیف می‌کند.

عالیجنابان؛

اعتبار هر نظام حکمرانی به توانایی آن در حمایت از حقوق همه کشورها، اعم از کوچک و بزرگ بستگی دارد. اگر منشور ملل متحد نتواند در برابر توسل غیرقانونی به زور از ملت‌ها حمایت کند، و اگر قواعد بین‌المللی برای برخی الزام‌آور و برای برخی دیگر قابل تفسیر باشند، نمی‌توان از چندجانبه‌گرایی واقعی سخن گفت. جمهوری اســـلامی ایران این واقعیت را در عمل تجربه کرده اســـت. تجـــاوز نظامی امریکا و رژیم صهیونیستی به ایران، جان انسان‌های بی‌گناه را گرفت و به زیرساخت‌های حیاتی، اقتصادی و غیرنظامی کشور آسیب رساند. امریکا و رژیم اشغالگر تنها در روز نخست این جنگ چهل روزه، رهبر عالیقدر جمهوری اســـلامی ایران و ۱۶۸ کودک بی‌گناه را در مدرسه میناب به شهادت رساندند. حمله به مدرسه میناب و ورزشگاه لامرد نشان داد که یکجانبه‌گرایی، جنگ‌طلبی و وحشـــیگری امریکا و رژیم اشغالگر، در کنار بی‌عملی سازمان ملل و شورای امنیت آن، چگونه می‌تواند مستقیماً حیات انسان‌ها را تهدید کند. همزمان، آنچه در غزه و لبنان بر مردم غیرنظامی می‌گذرد، وجدان بشریت را به چالش کشیده است. اگر نظام چندجانبه نتواند از جان انسان‌ها و حاکمیت کشورها در برابر جنگ، نسل‌کشی و تجاوز حمایت کند، چگونه می‌توان به مشروعیت آن اعتماد کرد؟ پاسخ ما نباید در صدور بیانیه‌ها خلاصه شود. ما نیازمند اصلاح واقعی سازوکارهای بین‌المللی هستیم.

همکاران گرامی؛

از نگاه جمهوری اســـلامی ایران، حکمرانی فراگیر بر چهار پایه استوار است: **نخست**، احترام برابر به حاکمیت کشورها و اجرای بـــدون تبعیض حقوق بین‌الملل؛ هیچ کشـــوری نباید به دلیل قدرت اقتصادی یا نظامی خود از قواعدی که برای دیگران لازم‌الاجراســـت، مستثنی شود. **دوم**، اصلاح ســـاختارهای حکمرانی جهانی؛ شورای امنیت و نهادهای مالی بین‌المللی باید بازتاب‌دهنده واقعیت‌های جدید جهان و نقش واقعی کشورهای جنوب جهانی باشند. **سوم**، تبدیل چندجانبه‌گرایی از شعار به عمل؛ از طریق توسعه تجارت با ارزهای ملی، تقویت سازوکارهای پرداخت مستقل و تقویت نقش نهادهایی همچون بانک توســـعه جدید در معماری اقتصادی یک نظام جهانی متوازن‌تر. **چهارم**، مقابله عملیاتی و جدی با تحریم‌های یکجانبه؛ تحریم‌هایی که در عمل نه فقط دولت‌ها، بلکه مردم، بیماران، کودکان و مسیر توسعه کشورها را هدف می‌گیرند.

عالیجنابان؛

تحولات ســـال‌های اخیر نشـــان داد که امنیت پایدار دیگر نمی‌تواند بر پایه امنیت بـــرای برخی و ناامنی برای دیگران تعریف شود. امنیت پایدار زمانی حاصل می‌شود که حاکمیت کشورها محترم شمرده شود و هیچ کشوری نتواند از سرزمین خود برای تهدید و حمله به دیگری استفاده کند. ما در بریکس باید در برابر عادی‌سازی حمله به زیرساخت‌های غیرنظامی و حیاتی ایســـتادگی کنیم. همین اصل درباره تأسیسات هسته‌ای صلح‌آمیز نیز جاری است؛ این تأسیسات باید در برابر حمله و تهدید به حمله مصون بمانند، چرا که به خطر انداختن آنها مساله‌ای صرفاً محدود به یک کشور نیست، بلکه تهدید مرتبط با صلح و امنیت بین‌المللی است.

خانم‌ها و آقایان؛

مساله فلسطین نیز آزمونی دیگر برای اعتبار حکمرانی جهانی اســـت. مردم فلسطین از حق تعیین سرنوشت و زندگی در امنیت برخوردارند و هیچ راه‌حل عادلانه‌ای بدون احترام به اراده آنان شکل نخواهد گرفت. بریکس باید صدای عدالت باشد و در پایان دادن به اشغال و تضمین حقوق مشروع مردم فلسطین نقش فعال‌تری ایفا کند.

آقای رییس؛

جمهوری اســـلامی ایران از ســـه روند در بریکس حمایت می‌کند: تقویت هماهنگی سیاسی اعضا در دفاع از منشور ملل متحد و حاکمیت کشورها؛ توسعه همکاری‌های اقتصادی و مالی مستقل از ابزارهای انحصاری؛ و تقویت همکاری در حوزه‌های علم، فناوری، انرژی و امنیت غذایی به نفع همه اعضا، به‌ویژه کشـــورهای جنوب جهانی. جهان امروز بیش از هر زمان به همکاری نیـــاز دارد، اما همکاری پایدار بدون عدالت ممکن نیست. چندجانبه‌گرایی زمانی معنا دارد که همه در برابر قانون برابر باشـــند و حکمرانی جهانی زمانی مشـــروعیت خواهد داشت که صدای کشـــورهای در حال توسعه شنیده شود.

همکاران گرامی؛

بریکس در پیگیری اهداف تعیین شده، به‌ویژه برقراری نظم بین‌المللی عدالت-محور موفقیت کسب خواهد کرد که بتواند بر برخی چالش‌های درون گروهی نیز فائق آید. پایبندی به اصول و اهدف بنیادین بریکـــس، اجتناب از تأثیرپذیری از روندها و فشارهای خارج از گروه، مقاومت در برابر تحریم‌های غیرقانونی و ظالمانه علیه اعضا، تبدیل حوزه‌های رقابت به همکاری، ایجاد سامانه و بالاخره برای رفع کاستی‌های اداری، استقرار دبیرخانه دایمی و تقویت سازوکارهای هماهنگی میان اعضا ضروری است تا تصمیمات مشترک با انسجام، سرعت و کارآمدی بیشتری به مرحله اجرا درآید. جمهوری اسلامی ایران آماده است در چارچوب بریکس برای تحقق این اهداف همکاری کند. ما به دنبال جهانی هستیم که در آن قدرت جای قانون را نگیرد، تحریم جای همکاری را نگیرد، جنگ جای گفت‌وگو را نگیرد و انحصار جای مشـــارکت را نگیرد. این همان معنای واقعی حکمرانی فراگیر جهانی و چندجانبه‌گرایی است.»

اقتصاد کلان

وزیر اقتصاد:

بریکس در بلندمدت نقش مهمی در دلارزدایی و کاهش اثر تحریم‌ها خواهد داشت

وزیر اقتصـــاد با بیان اینکه بریکس در بلندمدت نقش مهمـــی در دلارزدایی و کاهش اثـــر تحریم‌ها خواهد داشت، تاکید کرد: با تو